

Рецензия

на дисертационен труд „Създаване, изследване и прилагане на основни формологични принципи в съвременното обучение по скулптура“ за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност 05.08.04 *Изкуствознание и изобразителни изкуства*, заявена от НХА, Факултет по Изящни изкуства, Катедра „Скулптура“

Автор: инж. Васил Любенов Канисков

Научен ръководител: доц.д-р Цветослав Димитров Христов

Рецензент: проф.дпн Яна Рашева-Мерджанова, СУ „Св. Кл. Охридски“, Факултет по педагогика, катедра Дидактика

I Данни за кандидата и докторантурата

Инженер Канисков притежава холистични интердисциплинни квалификации, професионален, творчески и жизнен опит. Докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Скулптура“ на Факултет по Изящни изкуства в Академията от 01.06.2010 г. със срок за защита до 01.06.2013 г. Целият период на докторантурата със съпътстващите изпити, изследователски дейности, отчети и оценки на първичното звено и факултета; процедурата по вътрешно обсъждане и насочване на труда към публична защита са законосъобразни.

II Анализ на дисертацията и Автореферата

Общи характеристики: трудът се състои от 336 с., включително увод, 4 части, резюме-заключение, библиография от 130 източника /83 на кирилица, 22 на латиница, 22 електронни адреси, 13 допълнителни източника/. Текстове са онагледени с множество таблици, фигури, блок-схеми, рисунки. В отделно книжно тяло е Приложението с 67 художествени фигури /скулптури/. Така и **формата на дисертационния труд функционира в творческата пълнота на научното изследване като въплъщение на формологичните аксиоми и като приложение на формологичните принципи** – авторската съпътстваща саморефлексия и метанаучна обосновка във всеки етап на процедурите аргументира и демонстрира това.

Още в заглавието на труда се срещат/редопоставят класическите извечни аспекти на формологичните аксиоми/принципи с техните днешни проявления чрез аналитично целенасочено проследяване на трансформацията им. Тази *проблемност на формулировката* е осигуреното базово /и все по-рядко създавано/ условие, позволяващо на автора да реализира действително *търсещо* и като естествено следствие – *откриващо изследване*. Несъмнена заслуга има и научният екип, подпомагащ докторанта, в лицето на научен ръководител и първично научно звено. *Ясната логика* на търсенията е представена в *съответната съдържателна, вътрешно йерархизирана структура на труда:*

Уводът поставя ясно *целта* с нейните компоненти и етапност: проследяване на историческото развитие и трансформация на формологичните аксиоми и принципи и на базата на аналитично-експертно изследване да се

създаде методика за усъвършенстването и прилагането на формологичните принципи в съвременното обучение по скулптура;

Първа глава обхваща анализа на историческото развитие на учението за формата;

Втора глава се насочва към *изследванията от нов исторически и познавателен статус* – в областта на *формологията като наука* – аксиомите; херметичните принципи; съвременно развитие във философията, науката, изкуството; приложението на формологичните принципи в обучението по скулптура; обосноваване на *методически подход* за изследване и усъвършенстване на формологичните аксиоми и преход към формологични принципи;

Трета глава представя *разгърнато /съдържателно, технологично и като инструментариум от 5 изследователски карти/ методиката* за изследване и усъвършенстване на формологичните принципи в обучението по скулптура чрез експертно-аналитичен подход;

Четвърта глава анализира *експериментирането на авторската методика* с точно представяне на дизайна на експеримента, процедурите по събиране на данните, техния анализ и интерпретация, изводите.

Всяка част завършва с *обобщение и изводи*, които резюмират за специалиста постигнатото до този и оставащото след същия етап на изследването, представлявайки естествен мост между „накъсаните“ /заради формата на писмения текст/, иначе непрекъснати и взаимнопроникнати, изследователски процедури.

От първа през втора и трета до четвърта части мога да проследя и изолирам **идейния „гръбнак“** на изследването:

- античните и класически учения за формата като космически принцип и битиен принцип на творенията –
- начало на науката формология –
- формологични „твърди“ аксиоми, съответстващи на ученията за формата –
- постепенен преход към формата като атрибутивно свързана с време и пространство, като динамична жива категория –
- развитие на съвременното и диференцирано, и синтезно по-знание /философия, наука, изкуство/ –
- преход от аксиоми към формологични принципи, „позволяващи“ изследване, развитие и усъвършенстване –
- методически подходи за изследване и развитие на формологичните принципи –
- авторска методика за прилагане /изследване, усъвършенстване, прилагане/ на принципите в обучението по скулптура.

Около скелета на тази идейна „конструкция“ се структурира **авторската концепция, че разработването на ясна и валидна методика на три нива – за изследване, усъвършенстване /на базата на анализ на данните предходното ниво/ и обосноваване прилагане на адекватни формологични принципи в обучението по скулптура ще оптимизира подготовката и развитето на творческите способности на бъдещите скулптури.**

Авторската концепция е представена и защитена на две нива – трета глава описва предварителните процедури на изследване и усъвършенстване на

формологичните принципи с авторския инструментарий – **създаване на методиката /фаза на креация/, а четвърта глава експериментира и прилага авторската концепция на методическо ниво в реалния процес на обучение – прилагане и валидиране на методиката чрез експертно-аналитичния подход /фаза на реализация/.**

Автореферат: синтезиран, обясняващ, аргументиращ. Представлява отделно, самостоятелно и завършено произведение, изясняващо основанията и аргументите, посланията, значението, същностните процедури, резултати и тяхната тежест и роля в логиката и технологията на научното изследване. Авторефератът разкрива вътрешния научен контекст /с.3-13/, който е **метанаучният контекст** и е свидетелство за *автентичността на целия труд* като действително „авторство на автора“; за *самоидентифицираните научни приноси*, изведени на основата на реалистична обективна съпоставка в целия исторически и съвременен контекст на такива изследвания; за *проспективна рефлексия за преносимостта* и валидността на конкретния опит в други области на изкуството, на социалното познание, на техните професионални практики и на образователната практика.

III Публикации по темата на труда

Представени са 8 самостоятелни научни публикации, преценявам 5 от тях за директно представящи изследванията по темата на труда, а 3 като свързани с естествено ирадиращи и по-широки проблемни области. Публикациите подкрепят легитимността на изследванията и ни предлагат позитивната цензура на научната общност.

IV Научни приноси

Авторът напълно изчерпателно и логично представя научните приноси на труда. Ще ги структурирам *на следващо равнище и в два аспекта:*

Теоретико-познавателни приноси:

1. Осъществен е *мащабен и интердисциплинен теоретичен обзор*, целенасочен анализ, идейно обобщаване и генеалогично проследяване на еволюцията на идеите за формата и формологичните принципи във философията, науката /науките/, изкуството и обучението по изкуство.
2. Направен е *сравнителен анализ* на методите на изследване, разработване и усъвършенстване на основните формологични принципи с открояване на техните предимства/ограничения и специфични условия за прилагането им в конкретните условия на обучението по скулптура.
3. Разработена е *авторска методика* за изследване и усъвършенстване на основните формологични принципи – фази на изследване и анализиране; модел на прилагане на изследователски инструменти; събиране на данни; вземане на обосновани решения за усъвършенстване на принципите и обучението.
4. *Концептуализирано е експериментално изследване, чийто модел е преносим* и той представлява също принос на теоретично ниво.

Приложно-методически приноси в четири подаспекта:

Първи подаспект – валидност на методическия подход в контекста на обучението и подготовката на скулптури във висшето образование

1. Разработени са *авторски инструменти* за изследване и събиране на данни за формологичните принципи – карти №1 до №5 от двуизмерни до N-измерни форми.
2. Разработена е *авторска технология* за администриране и оптимизиране на методиката от преподавателя в процеса на нейното експериментирание и прилагане – блок-схеми и матрици.
3. Методиката е *експериментирана в конкретно висше училище* – Национална Художествена Академия, и я „*привежда в готовност*“ за *непосредствено приложение* в обучението по скулптура в образователната инфраструктура на българското висше образование.

Първият подаспект, както и работещата технологизирана структура на методиката позволява обособяването на *Втори подаспект на приложно-методически приноси – валидност и преносимост на методическия подход в самостоятелните процеси на самоусъвършенстване и самообучение на творците.*

Трети подаспект – валидност и преносимост на методиката в други области на науката и изкуството – както в обучението във висшето образование, така и в самостоятелната творческа дейност.

Четвърти подаспект – валидност и преносимост на методиката, след известно адаптиране, в средното образование в обучението по изкуство.

Последните *три подаспекта* на приложно-методическите приноси на труда определят широкия му *трансверсален периметър на значимост и употреба – индикатор за действителна ценност* и висок идеен заряд на изследването.

V Критични бележки и препоръки

Доверието от автентичния, „непрекъснат“ и непрекъснато „самокorigиращ и самоконтролиращ се“ изследователски опит, който е представен, *спестява критичните бележки.*

Препоръчвам на автора да издаде като цялостна монография изследването, разбира се, след необходимите промени заради самото книжно оформление.

Предлагам му, **на второ място**, да открие в отделен параграф, на междината на втора и трета част, синтезирания по-горе в рецензията **Модел на авторската концепция**, който ще представлява сърцето на работата и **ценен методически ориентир за всички, които я ползват – и преподаватели, и обучаеми, и други читатели.** Така изданието по-успешно *не само ще акумулира и комуникира авторския цялостен опит*, не само *ще обособи идейното „завеждане“ в родовото по-знание*, но и ще изпълнява *по-надеждно всички функции на учебник в процеса на висша подготовка* на скулптури в НХА. Като **част от тази препоръка**, възможно и много ценно ще бъде **адаптирането на труда като пособие за средното образование – в общообразователните училища и в специализираните средни училища по изкуства.**

Това ми позволява да направя и **третото си предложение** към уважаемите специалисти – преподаватели и творци, в Катедра „Скулптура“ и Факултета по Изящни изкуства, за ползване на опита на кандидата в обучението на наши творци.

VI Заключение

Демонстрираната и защитена с конкретни резултати, научни приноси и научни публикации изследователска процедура; синтетичната интердисциплинна познавателна, концептуализираща, технологизираща, методическа, експериментална култура на инж. Васил Любенов Канисков; законосъобразният ход на легитимация на труда, ми дават *всички основания да предложи на членовете на научното жури да гласуват за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на кандидата инж. Васил Канисков по научна специалност 05.08.04 „Изкуствознание и изобразителни изкуства“ към Национална Художествена Академия, Факултет по Изящни изкуства.*

27.03.2013
София

Рецензент:
проф.д.п.н. Яна Рашева-Мерджанова